ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵՆԻ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔՍԱՆԵՒԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 12 ԱՊՐԻԼ 1869 — ԹԻՒ 855

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 12 ԱՊՐԻԼ

Մեծին Բրիտանիոյ թագուհւոյն զահաժառանգորդին Կալլէսի իշխանը և իւր լծակից իշխանուհին՝ օգոստա. Սուլթանէն և իւր կառավարութենէն փառաւոր յոյժ և մտերմական հիւրասիրութիւն ընդունելէ ետև, Կ. Պոլիսէն մեկնեցան Ռրըմ Նրթալու։ Կըհաստատեն թէ Անգղիոյ թագուհին հեռագրով իւր անկեղծ շնորհակալութիւնը յայտներ է վեհա. Սուլթանին վասն մարդասիրական շքեղ հիւրասիրութեանը, որով Կալլէսի իշխանը և իշխանուհին ընդունուեցան 'ի Կ. Պոլիս։

Այս սիրալիր այցելութիւնը թէպէտև քաղաքավարական կերպարանքովմի կներկայանայ մեզ, այսուամենայնիւ իւր քաղաքային (բոլոր թիք) նշանակութիւնն ալ ունի։ Անգղիոյ հզօր տէրութիւնը՝ որ ժամանակէ մը 'ի վեր հակամէտ կերևի գործունեայ կերպիւ մասնակցիլ Նւրոպիոյ ընդհանուր գործոց կարգադրութեանը, անշուշտ կամցաւ՝ իւր գահաժառանգ իշխանին այցելութեամբը նոր ապացոյց մի տալ՝ վեհափառ Սուլթանին վերայ ունեցած իւր համակրութեանը և հանդիսական կերպիւ վերահաստատել իւր դաշնակցութեան մտերմութիւնը։

Ընդհանուր անդորրութիւնը կըշարունակուի օսմանեան տէրութեան մէջ, շնորհիւ կայսերական կառավարութեան հայրական խնամքը՝ որ անխոնջ ջանիւք կաշխատի 'ի գործ դնել և 'ի գործ դնելտալ ամենաեղ կայսերութեան հիմնական օրէնքը։ Այս օրէնքը՝ ինչպէս յայտնի է ամենուն, կատարեալ հաւասարութիւն է 'ի մէջ մահմէտական և ոչ մահմէտական ժողովրդոց. որոնք կրփափաքին հանդարտ մնալ և իրենց բարօրութիւնը զարգացնել։ Այսուամենայնիւ կայսերական կառավարութիւնը գործունէութեամբ կըհսկէ Ռումելիի գաւառաց վերայ. ուր օտարաց ձեռօք զանազան մեքենայութիւններ ստուերի մէջ 'ի գործ կըդրուին հասարակաց անդորրութիւնը խռովելու համար։ Այդպիսի պատահական դէպքերու առաջքը առնելու համար՝ Ռումելիի զօրաբանակին թիւը աւելցաւ և անոր վերին հրամանատարութիւնը Սէրտարը Էքրէմ բարձրա. Էօմէր փաշային յանձնուեցաւ, որ՝ ինչպէս յայտնի է զինուորական արհեստին հմուտ՝ փորձառու և քաջ զօրապետ մրն է։

Նւրոպայի ընդհանուր կացութիւնը փոփոխութիւն մի չստացաւ մեր վերջին քաղաքական տեսութենէ'ի վեր, այսինքն միևնոյն տարտամ և կասկածաւոր վիճակին մէջ կըդտնուի, և այս պատճառաւ տէրութիւնները կըշարունակեն միշտ իրենց զինուորական պատրաստութիւնները. բայց ոչ թէ պատերազմելու համար, կըսեն պաշտօնական յայտարարութիւնները, այլ ընդհանուր խաղաղութիւնը հաստատուն պահելու համար։ Այսու ամենայնիւ, ըստորում յայտնի է թէ կառավարութիւնները շատ անդամ շիտակը չեն կրնար զրուցել և իրենց դիտաւորութիւնները ժամանակէն առաջ յայտնելը վնասակար կըհամարին, անոր համար հասարակութիւնը հաւատ չընծայեր պաշտօնական յայտարարութեանց, և իւր մտաց անհանդարտութիւնը կըշարունակուի ցորչափ որ ամենտեղ զինուորական պատրաստութիւններ կըտեսնէ, ինչպէս նաև քաղաքական ամենադժուար խնդիրներ, ծանր վէճէր, որոնք անլուծանելի կըմնան։ Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ մսիւ տը Լա Վալէթ՝ երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ մսիւ Ժիւլ Ֆաւրին պատասխանելով ըսաւ. "Դեսպանաժողովի գումարելով 'ի Փարիզ Թուրքիայի և Հելլատայի մէջ պատահած վէճին համար, Գաղղիան ուզեց ընդհանուր խաղաղութիւնը անվնաս պահել։ Պատյգ է թէ այս ժողովը՝ որուն նախագահ ըլլալու պատիւը ունեցայ, չլուծեց զրդռեալ դժուարութիւնները, բայց մեղմեց և հանդարտեցոյց զանոնք։ Երդ՝ թէ Երևմուտքի և թէ Արևելքի մէջ, Գաղղիան պիտի պաշտպանէ միշտ զնաղաղութիւնը, և 'ի պահանջել հարկին, պիտի պարտաւորէ մը և է պատերազմասէր կառավարութիւն մի, որ չդպչի ընդհանուր խաղաղութեանը"։ Օրերակոյտին մէջ՝ պատերազմի պաշտօնեայ Նիէլ մարաջախտն ալ ըսաւ. "Եթէ պատերազմ մի ծագելու ըլլայ, մեր զինուորական նոր կարգաւորութեան զօրութեամբը զօրաբանակը 24 ժամու մէջ պատրաստ պիտի ըլլայ 'ի ձակատամարտ։ Մէկ միլիոն նոր տեսակ հրացան պատրաստ ունիմք այժմ"։ Կառավարութեան ուրիշ մէկ անդամն ևս՝ մսիւ տը Ֆորքատ լա Լոպէթ, մշտատև զօրաբանակաց դրութիւնը պաշտպանելով ըսաւ թէ՝ "Հատ վտանգաւոր է զօրաբանակին թիւը նուազեցնելը՝ մանաւանդ 'ի ժամանակիս յայսմիկ, յորում Նւրոպիոյ խաղաղութիւնը գոյցէ Գաղղիոյ զօրութեան և դաղղիական սուսերին վերայ կոթնած է"։

Այս պաշտօնական զրուցուածները խաղաղութիւն կըյայտնեն, պատերազմ կըզուշակեն, մեր քաղաքագէտ ընթերցողաց կըթողումք որ իմաստասիրեն։

Իտալիոյ ներքին կացութիւնը ամենևին հանդարտ և ապահով չէ. ապստամբական դաղտնի դաւակցութիւններ՝ որոնք Մացցինիի և Կարիպալտիի կուսակցութեանց գործերն են, անպակաս երևան կելլեն և կառավարութեան ու խաղաղասէր բնակչաց ծանր մտատանջութիւններ կըպատճառեն։ Նաբոլիի մէջ ընդարձակ դաւակցութիւն մի յայտնուեցաւ. կառավարութեան խուզարկութեամբը և շատ երևելի անձինք բռնուեցան և 'ի բանտ դրուեցան։ Ընքոնայի մէջ ևս ծանր խռովութիւններ տեղի ունեցան. որոց պատճառը՝ նոյն քաղաքը սպառուելու ուտելիքներու վերայ եղած տուրքին աւելնալն է։ Այս խռովութեան դրդռիչը՝ Կարիպալտեան զօրավար մըն է եղեր, որ ժողովուրդը ոտք հանելով՝ անոր հետ մէկ տեղ յարձակեր է քաղաքապետական պալատին։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ԱՀԱ ՄԱՐԴՆ

Ահա մարդն յառաջ ածեալ պատեալ 'ի հանդերձս՝ 'ի նախատ,
Ի հանդերձս արքայական 'ի գոյն յերանդ ծիրանի.
Տատասկահիւս թագիւ սրբազան զլուխն ածեալ 'ի վեր,
Եւ այպնալիր ոսիւ արքայ հրէից քարոզեալ.
Կուիեալ, նախատեալ, և խոշոր լար շուրջ զայնու ածեալ ձեռամբ,
Որոյ գործք սիրոյ, հաղիւ հաղ էր սկիզբն եղեալ.
Այլա Պիղատոս խօսէ, մինչ այսպէս դեռ Փրկիչն կանգնէ։
«Ահա մարդն։»

«Ահա մարդն", զնա ահա 'ի մահ վարեալ և ածեալ.
Հեղ՝ որպէս գառն խրում վճռոյ մահուան անգիտակ,
Եւ լռիկ՝ հանդունակ իսկ անտրտնջող կենաց ծաղկանց,
Որ թարշամեալ և թօշնեալ յիւրեանց բողբոջս նախկինս,
Ի խաչ հան, բարձրաձայնս դեռ տակաւին նոքա գոչէին.
Մինչդեռ 'ի վայր 'ի ճակատոյն կայլակս արեան հեղոյր յորդս,
Զնա այս գունակ՝ իւր ընտրեալ աշակերտքն յուրասա եղեն։
«Ահա մարդն։»

«Ահա մարդն". զի՞նչ ինչ առաւելս զօրէ լեզու ճառել,
Զնա՛, և 'ի զնին յանկոպար համբարս հռետորութեան մուտ,
Դի՞ր ունկն, ուր բանաստեղծք երգենն զիւրեանց զկենաց,
Ուր սրբոյ աղերսանք 'ի դրունս վերանան երկնից,
Կամ հայցուածք և աղերսանք մանկանց սուրբ առնեն զերկինս.
Եւ 'ի զուր ուրեմն զուսրբ ընթերցուածս չափել կամիք
Ու յաւելուլ զդոյզն ինչ ընդ այնց սխորժ բանիցն չուք։
«Ահա մարդն։»

Թարգմանեաց յԱնգղիականէն
Մկրտիչ Յ. Մ. Զօրաբեան, 'ի Սամարանգ։

Ըստ քախանձանաց ազգասէր եւ ուսումնական բարեկամաց ոմանց, արժան համարեցինք, Կ. Պոլսոյ խասգիւղի արժանապատիւ տէր Երեմիա քահանային՝ *Հեռաղօրութիւն տոմարական վրիպակաց*՝ վերնագրով, 1864ին հրատարակած փոքրիկ տետրակը բարեսէր հասարակութեան առջեւ դնել մեր լրագրոյն միջոցաւ։

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ ՅԻՇԵԼԻ ՏԵՏՐԱԿԻՆ

Մեր ազգայնոյ միլիոնաւոր անձանց անծանօթ մնացած ազգային տոմարական հաշիւներուն յայնի վրիպակները շատ ժամանակէ 'ի վեր կըցանկայի ազգիս լրութեան իմաց տալ, և յայտնի սխալները ըստ ինքեան ծանուցեալ փաստերով 'ի լուր ամենեցուն ապացուցանել, յուսալով՝ թէ ազգիս բարեկարգութեան և բարի համբաւոյն բաղձանք ունեցող մեծագոյն մասը կըբարեհաճի այս վրիպակներուն ուղղութեանը յարմար միջոցները խորհելու, և ժամ յառաջ արդեամբ պակելու, որով մեր եկեղեցական տօները՝ մանաւանդ սուրբ Զատկի հոչակաւոր տօնը սուրբ Գրոց ցըցուցած ճիշդ օրը կատարի, և հետևաբար առաջի լուսաւորեալ ազգաց մեր ազգն ալ յառաջադիմութեան և լուսաւորութեան մեծ համարում և յարգ ստանայ։

Վասնզի այս վրիպակները մինչև ցարդ մեր ազգը չճանաչելուն, և կամ ուղղելու ջանք չընելուն համար, յառաջադէմ ազգաց առաջև շատ յետադէմ համարուած է։

Ուստի այս փոքրիկ տետրակիս միջոցաւ կամեցայ տոմարական հաշիւներու վրայօք համառօտաբար մէկ քանի կարևոր տեղեկութիւններ տալ, որպէսզի ընթերցողք վրիպակներուն ինչ ըլլալը, և ո՛ր աղբիւրներէ յառաջ գալը իմանալով, կարողանան սխալը ճանաչել, ուղիղը որոշել, և ուղղութիւնը խնդրել։

Քաջայոյս եմ, որ այս բարենպատակ ազդարարութիւնները, և մեր դուշնաբեայ աշխատութիւնը ազգայնոց և ազգային բարեջան Վարչութեան պատկառելի կրկին ժողովոց հաճելի ըլլալով, կըփութան այս վրիպակները ուղղելու եղանակը խորհելու, 'ի պարծանս ազգիս և 'ի փառս սուրբ Եկեղեցւոյ մերոյ։

Ն. Տ. ԵՐԵՄԻԱ ՔԱՀԱՆԱՅ
Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ խասգիւղի։

վերայ՝ աւերումներ և յափշտակութիւններ ընելով։

Ստոյգ է թէ Իտալական կառավարութիւնը հզօր է. ուստի պիտի չուշանայ խռովայոյզները զսպելու և բարեկարգութիւնը վերահաստատելու, բայց և այնպէս այսպիսի խռովութեանց ստէպ ստէպ կրկնուիլը և ազգային երկպառակութիւնը անշուշտ պատճառ կըլլան ուշացնելու զկատարումն հայրենասիրական բաղձանաց Իտալացի ժողովրդեան։ Նաբոլիի քնակչաց կողմանէ պատգամաւորութիւն մի ներկայացաւ Վիքթոր–Էմմանուէլ թագաւորին, ժողովրդեան հաւատարիմու անձնանուէր զգացմանց հաւաստիքը անոր մատուցանելու համար։ Ն. Վ. Եհափառութիւնը մարդասիրաբար ընդունելով յիշեալ պատգամաւորութեան անդամները, այսպէս խօսեցաւ.

"Ժամանակիս պարագաները ծանր են, Պարոնայք, շատ ծանր, և միացեալ ըլլալու ամենամեծ հարկաւորութիւնը ունիմք. քանզի մեծամեծ դէպքերը կըմօտենան, որոյմէ պիտի ծաղէն մեր բաղձանաց կատարումը՝ ինչպէս նաև հայրենեաց Ճակատագրին գործադրութիւնը"։

Ինչպէս կըտեսնուի, այս վեհապետական խօսքերը ծանր ուշադրութեան արժանի են. քանզի "Իտալիոյ ազգային բաղձանաց կատարումը և հայրենեաց Ճակատագրին գործադրութիւնը" ըսածը ուրիշ բան չնշանակեր, բայց միայն Հռոմի՝ Իտալիոյ թագաւորանիստ մայրաքաղաք ըլլալը և սրբազան Պապին աշխարհական իշխանութեան ջնջուիլը. Այս մեծ գործը երկու կերպիւ կրնայ կատարուիլ. նախ՝ Գաղղիոյ հաճութեամբը և գործակցութեամբը. և յայնժամ դաշնակցութիւն մի եղած պիտի ըլլայ Գաղղիոյ, Իտալիոյ և Աւստրիոյ մէջ. դաշնակցութիւն՝ զոր լրագիրք ոմանք կըհաստատեն և ուրիշները անկարելի ու երևակայական կարծիք կըհամարին։ Երկրորդ՝ Բրուսիոյ գործակցութեամբը. և յայնժամ Գերմանիոյ, Լուսիոյ և Իտալիոյ մէջ դաշնակցութիւն մի ենթադրելու է։ Գաղղիական լրագիր մի շատ կըցաւի, որ Վիքթոր–Էմմանուէլ թագաւորը չէ յայտնած թէ Իտալիոյ զօրաբանակը Գաղղիոյ հետ թէ Գաղղիոյ դէմ պիտի մտնէ՝ Հռոմ. սակայն կըյուսայ թէ Գաղղիոյ հետ պիտի մտնէ և Գաղղիոյ գործակցութեամբը պիտի կատարուին Իտալիոյ ազգային բաղձանքը։ Ըլլարդ և իրէ, այս ըլլալիքները ծանր ու մեծամեծ դէպքեր են, ըստ ասութեան նոյն իսկ Իտալիոյ թագաւորին։

Սպանիոյ կացութիւնը երթալով կըծանրանայ և համազգային արիւնահեղ կռիւ մը կըսպառնայ։ Կըհաստատեն թէ այս երկրին թագաւորական գահը՝ Բորթուկալի թագաւորին հօրը տօն Ֆէրնանտոյին առաջարկուեր է, որ չուզեր է ընդունիլ զայն։ Այս մերժումն քաջալերեալ՝ Մօնթանսիէի դքսին կուսակցութիւնը մեծ գործունէութեամբը կաշխատի իւր նպատակը յառաջ տանելու. միւս կողմանէ հասարակապետական և ուրիշ կուսակցութիւններն ևս անգործ նստած չեն, և գաղտնի դաւակցութիւններ երևան կելլեն ընդդէմ ընթացից առժամանակեայ կառավարութեան. որ իւր տարտամ և անհաստատ քաղաքականութեամբը՝ մինչև ցայսօր դժբաղդաբար չկրցաւ յաջողութեամբ պսակել ազգային փառաւոր յեղափոխութիւն մի։

Բարձրապատիւ Մեծ–Նպարդոսին կողմանէ հետևեալ շրջաբերականը յուղարկեցաւ վիլայէթներուն ընդհանուր կառավարչաց։

Ասկէց յառաջ յուղարկեցի ձեզ՝ օսմանեան հպատակութիւնը ստանալու վերաբերեալ օրէնքը, որ հրատարակուեցաւ 'ի 6 Շէվալի 1285 (7 Յունուար 1869)։ Թէպէտև այս օրէնքը՝ իւր ամեն մասունքը մէկ տեղ առնելով, իրարմէ տարբեր մեկնութիւններու տեղի չկրնար տալ, այսու ամենայնիւ հարկ կըհամարիմ անոր զլխաւոր որոշմանդրութիւնները ինչ մտքով եղած ըլլալը համառօտիւ ծանուցանել ձեզ։

Նախ՝ աւելորդ կըհամարիմ ըսել ձեզ թէ այս օրէնքը, ինչպէս ուրիշ ամեն օրէնք, անցեալին վերայ ներգործութիւն չունի. ուստի անոնք որ արդէն օսմանեան հպատակ ընդունուած են, և ամեն 'ի բնէ օսմանեան հպատակները՝ որոնք թէ՛ դաշնադրութեանց զօրութեամբ և թէ՛ Բարձրագոյն Դրան և օտար տէրութեանց մէջ եղած յատուկ համաձայնութեամբ, օտար տէրութեան մը հպատակ ճանչուած են կայսերական կառավարութենէն, ասոնք կըմնան օտար տէրութեան հպատակ և առ ի նոսա օսմանեան հպատակ, ինչպէս որ էին յառաջ։

Այս օրէնքին 1, 2. 3 և 4որդ յօդուածոց մէջ պարունակեալ տրամադրութիւնները շատ պարզ են և մեկնութեան հարկաւորութիւն չունին։ Բայց արժան կըհամարիմ յուշ ածել ձեզ թէ՝ որովհետև իւրաքանչիւրոյն անձնական օրէնքը՝ ոչինչ իւր ծննդական երկրին օրէնքը պիտի որոշէ իւր չափահասութեան ժամանակը և այս օրէնքը կըտարբերի ամեն մէկ երկրի համար, վասնզի կան տէրութիւններ՝ ուր չափահասութիւնը 25 տարուան որոշուած է, կան նաև ուրիշ տէրութիւններ, ուր այս հասակէն աւելի կամ պակաս ամոց որոշուած է. ուստի ո՛ր և է օտար հպատակ՝ որ օսմանեան հպատակութիւնը ձեռք բերել կուզէ, կըպարտաւորի ապացուցանել թէ չափահաս է իւր բուն երկրին օրէնքը։

Հինգերորդ յօդուածը կըպահանջէ օտար հպատակութիւն մի ձեռք բերել ուզող օսմանեան հպատակէն որ յառաջագոյն թոյլատուութեան պաշտօնագիր մի ըստանայ՝ որ պիտի յանձնուի իրեն կայսերական հրամանագրով մի. առանց որոյ իւր օտար հպատակութիւնը պիտի չընդունուի և կայսերական կառավարութիւնը պիտի կրնայ նաև (Յօդ. 6) օսմանեան հպատակութեան կորուստը վճռել անոր դէմ. որով կատարեալ իրաւամբ արդելք եղած կըլլայ անոր, որ օսմանեան երկիրը չվերադառնայ։ Այս պատիժը՝ որ 6երորդ յօդուածոյն մէջ նշանակուած է, միայն կայսերական կառավարութիւնը կրնայ վճռել. իսկ տեղական իշխանութիւնները պիտի բաւականանան անվաւեր և չեղած համարելու այն օտար հպատակութիւնը, զոր բուն օսմանեան հպատակ մի ձեռք բերած է առանց հրամանագրի. սակայն արտաքսելու համար ո՛րև է միջոց 'ի գործ պիտի չդնեն առանց յառաջագոյն հրաման ընդունելու Բ. Դռնէն։

Ըստորում՝ օսմանցի կին մի՝ օտարի մը հետ ամուսնանալով կըդադարի օսմանեան հպատակ ըլլալէ, 7երորդ յօդուածը կարողութիւն կուտայ անոր վերստին ձեռք բերել իւր նախնի ազգայնութիւնը երբոր այրի կըմնայ. բայց կըպարտաւորի իւր կամքը յայտնել օսմանեան իշխանութեանը յընթացս երեք ամսոյ՝ զկնի մահուան իւր ընկերին։

Դարձեալ 8երորդ յօդուածը կըծանուցանէ՝ թէ հօր մի քաղաքացիութեան իրաւունք ստանալը՝ չարդիլէր նոյն յատկութիւնը և իւր զաւակացը համար, թէև անչափահաս եղած ըլլան. սակայն քաղաքացիութեան իրաւունքը՝ որ շնորհուած է հօրը, չկրնար ընդարձակուիլ իւր զաւակացը վերայ բայց միայն երբոր կուզեն։ Եթէ չափահաս են, ազատ են հեռանալու իրենց հօրը հանդամանացը, խնդիրնին յայտնելով կառավարութեանը. իսկ եթէ չեն, խնդրագիր մատուցանելով իրենց չափահասութիւնը ձեռք բերելնուն պէս։ Դիւրին է ըմբռնել թէ օրինաց այս տրամադրութիւնը՝ որ համաձայն է եւրոպական շատ օրինադրութեանց տրամադրութեանցը հետ, հաստատուած է յօդուտ նոյն իսկ զաւակաց. որոց երբեմն ձեռնտու չկրնար ըլլալ հօրը քաղաքացիութիւնը (նաթիւրալիզասիօն), կամ կրնայ վնասակար ըլլալ։ Սակայն այս տրամադրութիւնը չկրնար 'ի գործ դրուիլ վասն զաւակաց որոնք հօրը քաղաքացիութեան իրաւունքը ստանալէ ետև ծնած են։ Այսոնք կըհետևին հօրը հանդամանացը և մասն կըհամարուին այն ազգին որուն կըվերաբերին՝ իրենց հօրը քաղաքացիութեամբը։

Այս օրէնքին վերջին տրամադրութիւնը յստակապէս այնպիսի անձանց կըվերաբերի, զորս օսմանեան հպատակի տեղ դնելու իրաւունք կըտեսնուին, բայց և այնպէս օտար հպատակ եմք կըսեն, առանց կարող ըլլալու ըսածնին ապացուցանել։ Յայտնի է թէ, այսպիսի դիպուածի մը մէջ վէճ ծագելու որ ըլլայ, օտար հպատակութեան ապացոյցը յառաջ բերելը անոր կինայ՝ որ կըպնդէ թէ օտար տէրութեան հպատակ է. ուստի մինչև որ այս ապացոյցը յառաջ բերէ, տեղական իշխանութիւնները պէտք է որ օսմանեան հպատակ ճանչեն զնա և այնպէս վարուին անոր հետ, ըստորում օսմանեան երկրին մէջ կըգտնուի։

ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆ ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐԻՊԱԿԱՑ

1. Տոմարական ուսմունքը կարևոր գիտութիւն մի է, որ արեգական և լուսնի ընթացքներուն աստղաբաշխական հաշիւներովը կըբաժանէ զժամանակն 'ի տարի, յամիս, 'ի շաբաթ, յօր, 'ի ժամ, և 'ի բոպէ. և դարձեալ միւնոյն բոպէն կըբաժանէ 'ի 60 մանրերկրորդս և 'ի մանրերրորդս։ Եւ այս մանրամասն բաժանմունքներովը կիմացուին իւրաքանչիւր տարուան ժամանակին միջոցին մէջ պատահած արեգակնային ամսամուտները, լուսնի ծննդեան և լրման օրերը, և ասոնցմով ալ եկեղեցական երևելի և գլխաւոր տօներուն ժամանակը։

2. Յայտնի է, որ Զատկական հռչակաւոր տօնը՝ 'ի յիշատակ Յարութեան Տեառն մերոյ՝ բոլոր քրիստոնեայ ազգայ եկեղեցիները մեծահանդէս կըկատարեն. որ կորոշէ գլխաւոր տօներուն ժամանակը. ինչպէս՝ որ 'ի մեզ, Ս. Սարգսի բարեկենդանի օրէն սկսեալ՝ մինչև Վարդավառի երրորդ կիրակէն՝ այս ընդարձակ վեցամեայ ժամանակին մէջ հարկաւ տօնելի տէրունի տօները, և որոց օրերը՝ Ս. Զատկի տօնէն կախումն ունի։ Ուստի թէ որ Ս. Զատկի տօնը ըստ սուրբ Գրոց իր ճիշդ օրին չտօնուի, և ուղիղ կետէն խոտորի, ըսելէ որ, այն տարուան այս վեցամեայ ժամանակին միջոցը տօնելի տօները սխալ օրերու մէջ տօնած եմք։

3. Եւ Ս. Զատկի տօնն հարկաւ զատկական լուսնի ծննդենէն կախումն ունի. որ ըստ Աստուածաշունչ Ս. գրոց առաջին ամիս կանուանի։ (Ելից, Գլ. ԺԲ. 2։ Երկրորդ օրի. ԺԶ. 1։)

4. Զատկական լուսնի ծնունդն՝ այն ամսուն ծնունդն է, որոյ լրումն անմիջապէս գարնանային հասարակածէն զկնի, կամ 'ի նոյն օր կըպատահի, և այն լրմանը կըսուի՝ աւագ լրումն լուսնի։ (Ղևտ. Գլ. ԻԳ. 5։ Թուոց. Թ.

5. Եւ այս աւագ լրման օրէն զկնի անմիջապէս պատահեալ առջի կիրակէն ըստ Ս. Գրոց՝ Զատիկ Տեառն է։

6. Եւ գարնանային հասարակաց կըսուի այն օրը, երբ արեգակը Մարտ ամսոյ մէջ խոյ կենդանակերպին առջի աստիճանը կըմտանէ, տիւը և դիշերը կըհաւասարէ, որ ըստ աստեղաբաշխից արեգական բնական տարւոյն սկիզբն և առաջին օրն է. որուն գարնանամուտ ալ կըսուի, և օտար լեզուաւ՝ Նէվրուզ, այսինքն նոր օր կամ՝ առաջին օր բնական տարւոյն։ Ահա այս է գարնանային հասարակածը. որ ներկայ դարուս Մարտ ամսոյ 9դ օրը կըպատահի, ինչպէս իւրաքանչիւր տարւոյ օրացոյցք ժամաւ և բոպէիւ կիմացուցանեն։

7. Բայց 1500 տարիի չափ յառաջ՝ այս գարնանային հասարակածին ճիշդ օրը Մարտ ամսոյ 21դ օրն էր. վասն զի այն տեղը նոյն 21դ օրը արեգակը խոյ կենդանակերպին առաջին աստիճանը կըմտանէր։

8. Եւ այն ժամանակին տոմարագէտները և աստղաբաշխները արեգական բնական տարւոյն տևողութիւնը 365 օր, և ամբողջ վեց ժամ հաշուելով, և այս հաշիւն ալ անսխալ ճանաչելով, մարտի 21դ օրը յաւիտեան մինչև 'ի վախճան աշխարհի անսխալ և անշարժ գարնանային հասարակածի օր որոշեր են, և տոմարական կանոնները և կարգադրութիւնները այս հիման վերայ հաստատեր են։

9. Եւ յիրաւի, թէ որ արեգական տարեկան ընթացքին տևողութիւնը 365 օր, և ամբողջ վեց ժամ ըլլար, արդարև գարնանային հասարակածը ըստ դրութեան նախնի աստեղաբաշխից՝ մարտ ամսոյ 21դ օրէն բնաւ պէտք չըլլար, և նոյն մարտի 21դ օրը՝ գարնանային հասարակածի օր պիտի ըլլար մինչ 'ի վախճան աշխարհի։

10. Բայց շատ դարեր անցնելէն ետքը՝ մանաւանդ վեցհարիւրերորդ դարուն՝ այս դրութեան սխալ ըլլալը յայտնի եղաւ, և աւելի հմտագոյն իմաստնոց և աստեղաբաշխից նուրբ զննութեամբը՝ յիշեալ վեց ժամն մէկ քանի բոպէ պակաս ըլլալը ստուգեցաւ. և այս մէկ քանի բոպէները հետզհետէ դարէ 'ի դար շատնալով, հասարակածը մարտի 21դ օրէն սկսաւ կանխել զէպ 'ի սկիզբն մարտ ամսոյ, և հետևարար մեր ազգային տոմարը իր հաշիւներուն նախնի ուղղութիւնը կորսուցուց։ Ահա այս է առաջին վրիպակը և առաջին սղբիւրը տոմարական սխալանաց, և ուշադրութեան արժանաւոր կէտ. որ լաւ հասկանալու համար պարզ կերպով բացատրել արժան կըհամարիմ յետագայ յօդուածներով։

ՅՕԴՈՒԱԾ Ա.

11. Տոմարական կարգադրութիւնը քրիստոնէութեան չորրորդ դարուն մէջ կարգի դրուեցաւ, և բոլոր քրիստոնէից ազգ միաբան հաճութեամբ ընդունելով սկսան գործածել. և իր սկզբնաւորութեան ժամանակը մէկ քանի դար բաւական անսխալ կըցուցանէր, թէ՛ արեգական ամսամուտները, թէ՛ լուսնի ծննդեան օրերը, թէ՛ զատկական լուսնի կէտը, թէ՛ աւագ լրումը, և թէ՛ եկեղեցական տօներուն ճիշդ օրերը. բայց շատ դարեր անցնելէն զկնի, ինչպէս ըսինք վերը, արեգական և լուսնի ընթացքներուն մէջը եղած մէկ քանի բոպէներուն տարբերութեանը պատճառաւ՝ կորոյս իւր ուղղութիւնը,

Աւելորդ է յաւելուլ թէ Ցերորդ յօդուածը ամենեին ՁԼաս մի չհասցնէր օտար հպատակաց իրաւանցը՝ զորս ստացած են դաշնադրութեանց զօրութեամբը, և կարողութիւն չտար տեղական իշխանութեանց հեռանալ նոյն դաշնադրութեան կանոններէն՝ օտար հպատակաց հետ ունեցած իրենց յարաբերութեանցը մէջ։ Կըվերջայնեմ խօսքս խմացնելով ձեզ թէ, որ և է տէրութեան հպատակ ըլլալով մէկը՝ չկրնար փախչիլ քաղաքական կամ եղեռնական յանցանաց դատէ մը որ կըվարուէր իրեն դէմ, օտար տէրութեան մը հպատակ ըլլալն առաջ, այն իշխանութեան ատեանին առջև՝ որուն հպատակ էր մինչև այն ժամանակ։

Հաճեսջիք, վսե. ընդհանուր կառավարիչ, նոր օրինաց տրամադրութիւնները՝ ի գործ դնելու ժամանակիդ այս հրահանգաց համեմատ վարուիլ ամենայն ճշդութեամբ։ Եւ ըստ այսմ մասին ձեր գրածը դիւրացնելու համար, այս շրջաբերականը մայրաքաղաքիս դեսպանատանց ևս պիտի յուղարկուի, որպէսզի գաւառաց մէջ գտնուող իրենց գործակատարացը խմաց տան։

Բարձրագոյն Դուռն, 26 Մարտ 1869։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կ. Պոլսոյ Ընդհանուր դեսպանատունը՝ ի պատիւ Կալլէսի իշխանին և իշխանուհւոյն արուած մեծ պարահանդէսը՝ զոր օգոստ. Սուլթանը պատուեց իւր ներկայութեամբը, արտաքոյ կարգի փառք և շքեղութեամբ կատարուեր է։ Նորին կայսերական Վեհափառութիւնը քանի մը ժամ մնալէ ետև, կէս գիշերը ժամը անցած պարահանդէսէն մեկներ է. որուն ընկերակից եղեր են իշխանը և իշխանուհին մինչև սանդուղին վարը. ուր մեծաշքոր Սուլթանը Նոցին Բարձրութեանց ձեռքը սեղմելով մտերմաբար, կառքը մտեր է։

"Իշխանը և իշխանուհին ներս դառնալէ ետև, կըսէ Մաէս լրագիրը, պարահանդէսը դարձեալ սկսելով մինչև առաւօտ տևեց, և իշխանը՝ բաց՝ ի ուրիշներէ, օրիորդ Ֆիօրթունէ Սավալանեանին(1) հետ ալ պարեց. որ հանդիսին ամենէն Ճառագայթարձակ դեղեցկութիւններէն մէկն էր։ Բէրայի սրահները երբէք այսպիսի շքեղ հանդէս մի տեսած չէին։ Օգոստափառ Սուլթանը Ծնդկապի մեծ պատուանշանն ու ժապաւէնը կրկրէր, զոր Թագուհին տուած էր իրեն Ընդդէմ ուղևորած ժամանակ։ Իշխանը՝ որ զօրապետի համազգեստ հագած էր, Օսմանիէ պատուանշանը կրկրէր. իսկ իշխանուհին վարդագոյն թաւիշէ շրջազգեստ մը հագած էր, սպիտակ մետաքսեայ երկար քղանցքով. Ճակատին վրայ անդամանդեայ զարդ մը դրած էր, և իր խոպոպեալ մազերուն վրայ Ճառագայթաձև գոհարներ շարած էր. պարանոցն ալ վարդագոյն թաւիշի վրայ շարուած գոհարներ և մեծ զմրուխտով մը զարդարեալ քառամանեակ մը կրկրէր"։

Կալլէսի իշխանը և իշխանուհին, որոնք Մարտի 22ին անդրդիական շոգեշարժ փոքրակաթով մի Ղրիմ դացան էին, ամսոյս 4ին վերադարձեր են Պոլիս, և հետևեալ օրը մեկներ են Ռթէնք երթալու։

—Մասխին Մարտի 25 օրաթերթին մէջ հետևեալ ազգային պաշտօնական ծանուցումը կրկարդամք։

"Իզմիրի Ընտրեալ Ընդարձակ... լրագիրն՝ երեսփոխանական ընդհանուր ժողովոյ և ազգային հանրական գործոց մէջ գաւառաբնակ ազգայնոց՝ բնաւ կամ խիստ քիչ ձայն կամ ներկայացուցիչ ունենալը ցոյց տալով՝ քանիցս անգամ բողոքած է այս անարդարութեան դէմ յանուն գաւառաբնակ Հայոց։

"Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձնաժողովն այս բողոքին արդարութիւնն ինքնին ճանչնալով, ընդհանուր ժողովոյ մէջ գաւառական երեսփոխանաց թիւը Պոլսոյ երեսփոխանաց հաւասարեցուցած է. և կը յուսայ որ ասով գաւառական ազգայինք ալ իրենց արդար բաժինը կունենան ազգային գործոց անօրէնութեան մէջ"։

—Կ. Պոլիսէն հասած ազգային լուրերը՝ դժբաղդաբար մխիթարական չեն։ Թէպէտև պատրիարքական փոխանորդ սրբազանը և Խառն ժողովը անխոնջ ջանիւք կաշխատին ազգային գործերը կարգի դնել կարելի եղածին չափ, սակայն մէկ կողմէ ստակի սասակի պակասութիւնը, միւս կողմէ ազգային հիւանդանոցին անվերջանալի բանակիւները և թաղեցւոց մէջ եղած երկպառակութիւնները, պատահած անկարգութիւնները և խռովութիւնները ոչ սակաւ տաղտկութիւն կըպատճառեն ազգային մեծամեծ գործոց և անոր ստանձնեալ դժուար պաշտօնը ևս առաւել կըծանրացնեն։

Խաղաղասէր հասարակութիւնը ցաւօք սրտի կը տեսնէ, որ ազգային լրագրաց էջերը լեցուն են միշտ բանակիւներով և վիճաբանութեամբք, որոնք ըստ մեծի մասին կրից և անձնական շահու արդասիքն են՝ ազգասիրական պատրուակաւ ծածկուած։ Ընդհայսպիսի վիճակի մէջ կըգտնուի առայժմ ազգային յառաջադիմութիւնը, որ անշուշտ մխիթարական չէ։

—Մասիս պատուական հանդիսին Ապրիլի հինգ թուոյն մէջ հետևեալ ցաւալի լուրը կրկարդամք։

Ռումելի—Հիսարի Հայազգի հասարակութիւնը հինգշաբթի օրը սոսկալի հրդեհով մը թշուառացաւ. հրկիզութեան դժոխային բոցը ամբողջ Հայոց թաղը շրջապատեց և մոխիր դարձուց բոլոր Հայ անները՝ ի բացառեալ 16 տուն, Եկեղեցին ու դպրոցը՝ որք անզուգ բաղդը այս հարուածին համար ազդակից դժբաղդ դրացեաց անշուք աւերակներուն վրայ կոզբան ու կըսպան։

Ընդարձակ ցաւալի է խիստ Հիսարի աղգայնոց այս թշուառ վիճակը. վասնզի անոնց մեծ մասը խեղճ ձկնորսներ են՝ որոնք իրենց օրապահիկը Ճարելու հազիւ կըկարողանան։

Նոյն օրը Տեղապահ սրբազանը թէև ջանացեր է անոնց օգնութեան երթալու, սակայն դժբաղդաբար դոնէ հազար ղուրուշի դումար մը չկարենալով Ճարել, հարկադրուեր է ցաւ՝ ի սիրտ իր այս մարդասիրական դիտաւորութենէն ետ կենալու։

Ուրախ սրտիւ կըծանուցանեմք, թէ մեծա. Մարգոսեան մօսիւ Կարապետը, զոր սովորաբար Հաբլը կանուանեն, շատ տարիներ Փարիզի և Մոնբէլիէի մէջ բժշկութեան արհեստին ուսմունքը յաջողութիւն կատարելէ ետև, մօտերս Մոնբէլիէի բժշկական դպրոցէն իւր վկայագիրը ընկալաւ և կըպատրաստուի Իզմիր գալու։

Մարգոսեան տօքթէօր Հաբլը՝ որ ուշիմ և դիտնական երիտասարդ մըն է, Նուպարեան մեծաշուք դերդաստանին կըվերաբերի մօրը կողմանէ, և վսե. Նուպար փաշային քեռորդին է։ Այսպիսի բարձր պաշտպանութեամբ, իւր ձեռք բերած պատուական արհեստովը և իւր ազնիւ բնաւորութեամբը՝ քաջայոյս եմք թէ տօքթէօր Հաբլը՝ յետ ոչ բազմաց պիտի յառաջանայ ամեն կերպիւ, ՝ի մեծ ուրախութիւն սրտի իւր ծնողացը և ՝ի պատիւ ազգիս։

Ղէքսանդրիայ Հայոց Ս. եկեղեցւոյն մէջ Մարտի 30ին կիրակի օրը՝ ըստ Ֆրանկաց ժամը 4ին կէսօրէն ետև մեծ հանդիսիւ գոհաբանական ժամերգութիւններ և փառաբանութիւններ եղան առ Աստուած, որ բարեհաճեցաւ՝ ի դերև հանել բարձրա. Խըտիվին կենաց դէմ պատրաստուած դաւաճանութիւնը, որ ինչպէս յայտնի է, նոյն ամսոյն 21ին Գահիրէի թատրոնին մէջ յերևան ելաւ։

Այս հոգևոր հանդիսին կընախագահէր դերապատիւ Արգիս Ջալալեանց սրբազան արքեպիսկոպոսը. որուն հետ կըգտնուէին տէր Իգնատիոս և տէր Սիմոն Ս. եպիսկոպոսները։ Եգիպտական իշխանութեան կողմանէ ներկայ էին տաճարին մէջ՝ տեղական կառավարչի փոխանորդ Իբրահիմ-Պէյը, ոստիկանութեան տեսչի փոխանորդ Մուստաֆա-Պէյը, Ճահատիէի նազիրը և այլք, ամենքն ալ իրենց համազգեստներովը։ Գոհաբանական երգերը և բարեմաղթութիւնները լմընալէ ետև, հանդիսականները յԱռաջնորդարանը հրաւիրուեր են. ուր բարձրապատիւ Փոխարքային երջանիկ կենացը համար գինի խմուեր է սիրովև ուրախութեամբ։

Գերապատիւ Ջալալեանց սրբազանը՝ ինչպէս Եկեղեցւոյն մէջ, նոյնպէս և ազգային առաջնորդարանն, պարագայիս յարմար համառօտ՝ բայց գեղեցիկ ատենախօսութիւններ ընելով՝ մեծապէս գոհ ըրեր է ներկայ գտնուող բարձր պաշտօնականները և ազգին պատիւը աւելցուցեր է։ Յիշեալ բարձր սրբազանը այսօր՝ որ է շաբաթ, Ղէքսանդրիայէն մեկնած պիտի ըլլայ Ս. Երուսաղէմ երթալու։

ԻՐԱՒԱԽՈՀ

Այս պատուական աշխատասիրութեան առաջին հատորին վրայօք՝ ի ժամանակին մանրամասն տեղեկութիւններ տուած եմք մեր ընթերցողաց. այժմ անոր երկրորդ հատորը՝ բաղկացեալ՝ ի 236 երեսէ, հրատարակուեցաւ՝ ի Կ. Պոլիս, որ հմտալից և իմաստուն քննութիւններ կըպարունակէ ընդդէմ գրքոյն, զոր քանի մը տարի յառաջ հրատարակուեցաւ Վենետիկի Մխիթարեան վանքը՝ ի վերապատուելի Հ. Յ. Գաբրիէլեանց վարդապետէն՝ մակագրութեամբ «Հիմնական տարբերութիւն կաթուղիկէ եւ Լուսաւորչական դաւանութեանց»։

Արժանայարգ Պրուսացի տէր Կարապետեան Յովհաննէս պատուելին, որ իրաւախոհ գրքուկին հեղինակն է, նոյն իսկ Հռոմայ եկեղեցւոյն հանՍատուածաբանից ըսածները յառաջ բերելով՝ Հ. Յ. Գաբրիէլեանց

և վրիպակները յայտնի եղան։ Եւ այս մէկ քանի բոպլներուն տարբերութիւնը այն ժամանակին աստղաբաշխները՝ գուցէ կամ չճանաչեցին, և կամ հաշուելու անփոյթ եղան շատ սակաւաթիւ ըլլալուն համար։

12. Բայց այս սակաւաթիւ բոպլներուն տարբերութիւնը հետզհետէ ամելով աւելի շատցան, մինչև մեր տոմարին մէջ նշանակեալ Ս. Զատկի տօնն՝ հանդերձ զուգընթաց տէրունի տօներովը՝ բուն իսկ Ս. Գրոց յայտնած որոշեալ օրէն շատ հեռացան։

13. Վասնզի նախ՝ Ս. Զատկի տօնին Ս. գրոց նշանակած բուն աւագ լրումը, որ գարնանային հասարակածէն զկնի անմիջապէս պատահեալ լրումն է, շատ անդամ անպիտան համարելով, ՝ի բաց կըձգուիկոր, և տոմարին սխալ հաշիւներուն հետևելով, գարնանային հասարակածէն զկնի երկրորդ լրման կըսպասեմք. և նոյն երկրորդ լրումը՝ աւագ լրումն համարելով, Ս. Զատկի տօնն իր որոշեալ օրէն հինգ շաբաթ դէպ՝ ի ամառն կը հեռացուներմք. և Ս. Զատկի տօնին ճիշդ օրը անառակ որդւոյն յիշատակութիւնը կըկատարեմք։ 4։

14. Եւ երկրորդ՝ Ս. Զատկի տօնը, որ ըստ Ս. գրոց գարնանային աւագ լրումէն զկնի անմիջապէս պատահեալ առաջին կիւրակէն պարտ և օրէն էր կատարել, հիմա շատ անդամ աւագ լրման առաջին կիւրակէն անցնելով, հետևեալ յետ վերջին քառորդին պատահեալ երկրորդ կիւրակէն կըկատարեմք։ 5։

15. Ահա այս երկու տեսակ վրիպակները վերոգրեալ մէկ քանի բոպլներուն տարբերութենէն յառաջ գալը, առաջին վրիպակը՝ ՝ի կողմանէ արեգական, երկրորդը՝ ՝ի կողմանէ լուսնի, քաջ տեղեկանալու համար, ապացուցանել հարկ կըհամարիմ ծանուցեալ վաստելով։

հին տուած էր իրեն Ընդդէմ ուղևորած ժամանակ։ Իշխանը՝ որ զօրապետի համազգեստ հագած էր, Օսմանիէ պատուանշանը կրկրէր. իսկ իշխանուհին վարդագոյն թաւիշէ շրջազգեստ մը հագած էր, սպիտակ մետաքսեայ երկար քղանցքով. Ճակատին վրայ անդամանդեայ զարդ մը դրած էր, և իր խոպոպեալ մազերուն վրայ Ճառագայթաձև գոհարներ շարած էր. պարանոցն ալ վարդագոյն թաւիշի վրայ շարուած գոհարներ և մեծ զմրուխտով մը զարդարեալ քառամանեակ մը կրկրէր"։

Կալլէսի իշխանը և իշխանուհին, որոնք Մարտի 22ին անդրդիական շոգեշարժ փոքրակաթով մի Ղրիմ դացան էին, ամսոյս 4ին վերադարձեր են Պոլիս, և հետևեալ օրը մեկներ են Ռթէնք երթալու։

—Մասխին Մարտի 25 օրաթերթին մէջ հետևեալ ազգային պաշտօնական ծանուցումը կրկարդամք։

"Իզմիրի Ընտրեալ Ընդարձակ... լրագիրն՝ երեսփոխանական ընդհանուր ժողովոյ և ազգային հանրական գործոց մէջ գաւառաբնակ ազգայնոց՝ բնաւ կամ խիստ քիչ ձայն կամ ներկայացուցիչ ունենալը ցոյց տալով՝ քանիցս անդամ բողոքած է այս անարդարութեան դէմ յանուն գաւառաբնակ Հայոց։

"Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձնաժողովն այս բողոքին արդարութիւնն ինքնին ճանչնալով, ընդհանուր ժողովոյ մէջ գաւառական երեսփոխանաց թիւը Պոլսոյ երեսփոխանաց հաւասարեցուցած է. և կը յուսայ որ ասով գաւառական ազգայինք ալ իրենց արդար բաժինը կունենան ազգային գործոց անօրէնութեան մէջ"։

—Կ. Պոլիսէն հասած ազգային լուրերը՝ դժբաղդաբար մխիթարական չեն։ Թէպէտև պատրիարքական փոխանորդ սրբազանը և Խառն ժողովը անխոնջ ջանիւք կաշխատին ազգային գործերը կարգի դնել կարելի եղածին չափ, սակայն մէկ կողմէ ստակի սասակի պակասութիւնը, միւս կողմէ ազգային հիւանդանոցին անվերջանալի բանակիւները և թաղեցւոց մէջ եղած երկպառակութիւնները, պատահած անկարգութիւնները և խռովութիւնները ոչ սակաւ տաղտկութիւն կըպատճառեն ազգային մեծամեծ գործոց և անոր ստանձնեալ դժուար պաշտօնը ևս առաւել կըծանրացնեն։

Խաղաղասէր հասարակութիւնը ցաւօք սրտի կը տեսնէ, որ ազգային լրագրաց էջերը լեցուն են միշտ բանակիւներով և վիճաբանութեամբք, որոնք ըստ մեծի մասին կրից և անձնական շահու արդասիքն են՝ ազգասիրական պատրուակաւ ծածկուած։ Ընդհայսպիսի վիճակի մէջ կըգտնուի առայժմ ազգային յառաջադիմութիւնը, որ անշուշտ մխիթարական չէ։

—Մասիս պատուական հանդիսին Ապրիլի հինգ թուոյն մէջ հետևեալ ցաւալի լուրը կրկարդամք։

Ռումելի—Հիսարի Հայազգի հասարակութիւնը հինգշաբթի օրը սոսկալի հրդեհով մը թշուառացաւ. հրկիզութեան դժոխային բոցը ամբողջ Հայոց թաղը շրջապատեց և մոխիր դարձուց բոլոր Հայ անները՝ ՝ի բացառեալ 16 տուն, Եկեղեցին ու դպրոցը՝ որք անզուգ բաղդը այս հարուածին համար ազդակից դժբաղդ դրացեաց անշուք աւերակներուն վրայ կոզբան ու կըսպան։

Ընդարձակ ցաւալի է խիստ Հիսարի աղգայնոց այս թշուառ վիճակը. վասնզի անոնց մեծ մասը խեղճ ձկնորսներ են՝ որոնք իրենց օրապահիկը Ճարելու հազիւ կըկարողանան։

Նոյն օրը Տեղապահ սրբազանը թէև ջանացեր է անոնց օգնութեան երթալու, սակայն դժբաղդաբար դոնէ հազար ղուրուշի դումար մը չկարենալով Ճարել, հարկադրուեր է ցաւ՝ ի սիրտ իր այս մարդասիրական դիտաւորութենէն ետ կենալու։

Ուրախ սրտիւ կըծանուցանեմք, թէ մեծա. Մարգոսեան մօսիւ Կարապետը, զոր սովորաբար Հաբլը կանուանեն, շատ տարիներ Փարիզի և Մոնբէլիէի մէջ բժշկութեան արհեստին ուսմունքը յաջողութիւն կատարելէ ետև, մօտերս Մոնբէլիէի բժշկական դպրոցէն իւր վկայագիրը ընկալաւ և կըպատրաստուի Իզմիր գալու։

Մարգոսեան տօքթէօր Հաբլը՝ որ ուշիմ և դիտնական երիտասարդ մըն է, Նուպարեան մեծաշուք դերդաստանին կըվերաբերի մօրը կողմանէ, և վսե. Նուպար փաշային քեռորդին է։ Այսպիսի բարձր պաշտպանութեամբ, իւր ձեռք բերած պատուական արհեստովը և իւր ազնիւ բնաւորութեամբը՝ քաջայոյս եմք թէ տօքթէօր Հաբլը՝ յետ ոչ բազմաց պիտի յառաջանայ ամեն կերպիւ, ՝ի մեծ ուրախութիւն սրտի իւր ծնողացը և ՝ի պատիւ ազգիս։

Ղէքսանդրիայ Հայոց Ս. եկեղեցւոյն մէջ Մարտի 30ին կիրակի օրը՝ ըստ Ֆրանկաց ժամը 4ին կէսօրէն ետև մեծ հանդիսիւ գոհաբանական ժամերգութիւններ և փառաբանութիւններ եղան առ Աստուած, որ բարեհաճեցաւ՝ ի դերև հանել բարձրա. Խըտիվին կենաց դէմ պատրաստուած դաւաճանութիւնը, որ ինչպէս յայտնի է, նոյն ամսոյն 21ին Գահիրէի թատրոնին մէջ յերևան ելաւ։

Այս հոգևոր հանդիսին կընախագահէր դերապատիւ Արգիս Ջալալեանց սրբազան արքեպիսկոպոսը. որուն հետ կըգտնուէին տէր Իգնատիոս և տէր Սիմոն Ս. եպիսկոպոսները։ Եգիպտական իշխանութեան կողմանէ ներկայ էին տաճարին մէջ՝ տեղական կառավարչի փոխանորդ Իբրահիմ-Պէյը, ոստիկանութեան տեսչի փոխանորդ Մուստաֆա-Պէյը, Ճահատիէի նազիրը և այլք, ամենքն ալ իրենց համազգեստներովը։ Գոհաբանական երգերը և բարեմաղթութիւնները լմընալէ ետև, հանդիսականները յԱռաջնորդարանը հրաւիրուեր են. ուր բարձրապատիւ Փոխարքային երջանիկ կենացը համար գինի խմուեր է սիրովև ուրախութեամբ։

Գերապատիւ Ջալալեանց սրբազանը՝ ինչպէս Եկեղեցւոյն մէջ, նոյնպէս և ազգային առաջնորդարանն, պարագայիս յարմար համառօտ՝ բայց գեղեցիկ ատենախօսութիւններ ընելով՝ մեծապէս գոհ ըրեր է ներկայ գտնուող բարձր պաշտօնականները և ազգին պատիւը աւելցուցեր է։ Յիշեալ բարձր սրբազանը այսօր՝ որ է շաբաթ, Ղէքսանդրիայէն մեկնած պիտի ըլլայ Ս. Երուսաղէմ երթալու։

ԻՐԱՒԱԽՈՀ

Այս պատուական աշխատասիրութեան առաջին հատորին վրայօք՝ ի ժամանակին մանրամասն տեղեկութիւններ տուած եմք մեր ընթերցողաց. այժմ անոր երկրորդ հատորը՝ բաղկացեալ՝ ի 236 երեսէ, հրատարակուեցաւ՝ ի Կ. Պոլիս, որ հմտալից և իմաստուն քննութիւններ կըպարունակէ ընդդէմ գրքոյն, զոր քանի մը տարի յառաջ հրատարակուեցաւ Վենետիկի Մխիթարեան վանքը՝ ի վերապատուելի Հ. Յ. Գաբրիէլեանց վարդապետէն՝ մակագրութեամբ «Հիմնական տարբերութիւն կաթուղիկէ եւ Լուսաւորչական դաւանութեանց»։

Արժանայարգ Պրուսացի տէր Կարապետեան Յովհաննէս պատուելին, որ իրաւախոհ գրքուկին հեղինակն է, նոյն իսկ Հռոմայ եկեղեցւոյն հանՍատուածաբանից ըսածները յառաջ բերելով՝ Հ. Յ. Գաբրիէլեանց

(Մնացորդը յաջորդ թուով։)

վարդապետին հիմնական տարբերութիւնք կարծած կէտերը զօրաւոր փաստերով կրներքէ :

Այս ընտիր աշխատասիրութեան վրայօք մեր ընթերցողաց քիչ մը ընդարձակ տեղեկութիւններ տալու փափաքով, լրագրոյս յաջորդ մէկ թուոյն Բանասիրականին մէջ պիտի հրատարակեմք այս երկրորդ հատորին յառաջաբանը՝ ինչպէս որ առաջին հատորին հրատարակած եմք :

Իրաւախոհին իւրաքանչիւր հատորին գինը 8 դուրուշ է, եւ կրծախուի Կ. Պոլսոյ գրավաճառաց քով :

ՎԻՐԹՕՐ ՀԻՒԿՕՅԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Թարգմանութիւն պարոն Գրիգորի Զիլինկիրեան :

Յայտնի է թէ այս գեղեցիկ ու բարոյական վիպասանութեան հինգերորդ հատորին հայերէն աշխարհաբար թարգմանութիւնը արդէն հրատարակուած է Իզմիրի Տէտէեան տպարանը, և վեցերորդ հատորն ալ մամուլի ներքև կը գտնուի : Այս գործոյն ամբողջ թարգմանութիւնը 10 հատոր պիտի ըլլայ, և իւրաքանչիւր հատորոյն գինը 180 ղուրուշ է, իսկ բոլոր հատորաց համար բաժանորդագրութեան գինը 150 ղուրուշ է :

ԳԱՂՏՆԻՔ ՓԱՐԻԶԻ

Թարգմանութիւն պարոն Մ. Մամուրեան :

Իօժէն Սիւ գաղղիացի հեղինակին այս պատուական վիպասանութեան երկրորդ հատորն ալ մօտերս 'ի լոյս ընծայուեցաւ հայերէն աշխարհաբար լեզուաւ 'ի տպարանի Տէտէեան : Ամբողջ թարգմանութիւնը 8 հատորէ բաղկացեալ պիտի ըլլայ. իւրաքանչիւր հատորին գինը՝ 15 ղուրուշ է, եւ բոլոր գործոյն բաժանորդ գրուիլ ուզողը 90 ղուրուշ պիտի վճարէ կանխիկ : Իսկ Թղուառներուն արդէն բաժանորդ գրուողները՝ միայն 80 ղուրուշ պիտի վճարեն :

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՕԼԻՍ • 10 ԱՊՐԻԼ

Յայտնի է թէ Ռուշիպեղաղոսի մէջ Սբօրատեան կղզիներուն շատոնցմէ 'ի վեր արտօնութիւններ շնորհուած էին Հարձրագոյն Դռնէն. որ մօտերս հարկ համարեցաւ նոյն արտօնութիւնները ջնջել 'ի պատճառս անկարգ ընթացքի յիշեալ կղզիներուն : Ասոնց բնակիչներէն պատգամաւորութիւն մի Եւրոպիոյ տէրութեանց դացած ըլլալով, թէպէտև չընդունուեցաւ և ուշադրութիւն չմատուցուեցաւ անոնց դանդատանացը, բայց և այնպէս կը հաստատեն թէ կայսերական կառավարութիւնը այս գործոյն նկատմամբ յայտագիր մը յուղարկեր է Եւրոպիոյ տէրութեանց՝ բացատրելով իւր ընթացքին օրինաւորութիւը։

—Հարձրագոյն Դռուռը՝ մայրաքաղաքիս Հայ վաճառատան մի միջոցաւ, որ առևտրական յարաբերութիւններ ունի Նիւ—Եորքի հետ, 160,000 քարապինա ծախու առաւ 'ի պէտս զօրաբանակին :

—Վ. սեմափայլ Տաւութ փաշան, որուն յանձնուած պաշտօնը կատարելապէս յաջողեր է, այսօր վաղը կը սպասուի 'ի մայրաքաղաքս :

—Լիուսիոյ դեսպան վսե. Իկնաթիէֆ զօրապետը Ղատկի տօներէն ետև Լիուսասատան պիտի երթայ առժամանակեայ կերպիւ :

—Ընցեալ շաբթու Ա.—Սերայի թաղը պատահած հրդեհ մի հրոյ ճարակ ըրաւ Եգիպտոսի Հալիմ փաշային պալատը՝ մէջի եղած բոլոր կահկարասեօքը :

—Կըսուի թէ օդոստափառ Սուլթանը Օսմանիէ կարգի առաջին աստիճանի ականակուռ շքանշան մի Կալլէսի իշխանին, և 27,000 լիռա արժէք ունեցող անդամանդեայ քառամանեակ մի, հանդերձ մեծագին լահօր շալով՝ Կալլէսի իշխանուհւոյն շնորհեր է :

—Հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ Լիուսիան յիշատակագիր մի յուղարկած է Փարիզի գաշնագրութեան ստորագրող տէրութեանց, ընդդէմ օրինաց հպատակութեան՝ զոր Հարձրագոյն Դռուռը ներկայ տարւոյս Յունուար ամսոյն մէջ հրատարակեց :

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՐԻՐԿՐ

Զմիւռնիա, 12 Ապրիլ :

Ամպամած օդերը և թեթև անձրևները բոլորովին չդադրեցան, բայց և այնպէս դարնանային դեղեցիկ եղանակը սկսաւ տիրել և երկիրը կանաչազարդ փթթեցաւ, 'ի դաշտային պտոյտս և զբօսանս հրաւիրելով ղհասարակութիւնն : Դժբաղդաբար մեր քաղաքապետական խորհրդոյն եկամուտը տակաւին կարգի չդրուեցաւ, որ սէյսի կարող ըլլայ քաղաքիս մաքրութեանը և հասարակաց առողջութեան պահպանութեանը վերայ հոգ տանիլ ամենայն գործունէութեամբ :

—Մարախները խուռն բազմութեամբ Զէյմէի վիճակը (նահիյէ) երևան ելան : Մեր վսե. ընդհանուր կառավարիչը ամեն կարելի միջոցները մարդասիրաբար 'ի գործ դրաւ այս աւերիչ միջատները ջնջել տալու :

—Յունաստանի Գէորգ թագաւորը՝ որ Քորֆու դացած էր, ներկայ ամսոյս 4ին վերադարձեր է Ամթէնք, Կալլէսի իշխանը և իշխանուհին ընդունելու համար. որոնք ամսոյս 8ին հասեր են յիշեալ մայրաքաղաքը : Յայտնի է թէ վեհա. Գէորգ թագաւորը՝ Կալլէսի իշխանուհւոյն եղբայրն է :

—Կըսեմք թէ պարոն Սերովբէ Մանասը՝ որուն Եգիպտոսի մէջ 'ի բանտ դրուիլը ծանուցած եմք, Հապէշստանի կողմը աքսորուեր է Խըտիվին հրամանագրով :

—Փարիզի Էրաճsար լրագիրը կըսէ թէ Գաղղիոյ և Եգիպտական կառավարութեանց մէջ համաձայնութիւնը գրեթէ հաստատուեցաւ 'ի մասին խորհրդակցութեան մի, որ տեղի պիտի ունենայ ՅԱղէքսանդրիա՝ Եգիպտոսի դատաստանական ատեանները նորոգելու ու եւրոպացիները եգիպտական իրաւասութեան ներքև դնելու համար :

Այս խորհրդակցութեան ներկայ պիտի դտնուին Եւրոպիոյ մեծ տէրութեանց երեսփոխանները. որոնք ժամանակէ մը 'ի վեր իրենց հաւանութիւնը տուած են Խըտիվին կառավարութեան այս առաջարկութեանը :

Յայտնի է թէ այս կարևոր գործոյն բանախօսութիւնը վսե. Նուպար փաշային յանձնուած էր. որ իւր կենցաղագիտական տաղանդովը վերջապէս յաջողեցաւ 'ի գլուխ հանելու. հետևաբար տարակոյս չկայ թէ անյապաղ պիտի վերադառնայ Եգիպտոս :

—Դաղղիոյ արևելեան նաւատորմիղը՝ որ մօսիւ Մուլաք ծովապետին հրամանատարութեան ներքև է, Հելլատայի ջուրերէն մեկներ է և օսմանեան Արշիպեղաղոսը և Անատոլուի ու Այորեայ ծովեզերքը պիտի պտըտի հետզհետէ : Վերջին օրերս՝ մօսիւ Մուլաք ծովապետը Թենմիս Գուկիպոմ Ռատոսի նաւահանգիստը կդտնուէր :

—Այս օրերս տեղւոյս վերա. Քասթէլլի լատին քահանայն յունարէն լեզուաւ տետրակ մի հրատարակեց, որուն վերնագիրն է «Պետրոս առաքեալն կենդանի է 'ի յաջորդս իւր» : Ուսիլորդ կը համարիմք զրուցելու թէ այս տետրակին նպատակն է համոզել և հրաւիրել զՅոյները որ դան և հնազանդին իշխանին առաքելոյ (ինչպէս որ կանուանեն լատինք), որ կենդանի է յանձն Պիոս Ինն երորդ Պապին :

Այս տարադէպ հրատարակութիւնը կրօնական կիրքերը վերստին բորբոքելով քաղաքիս մէջ, սաստիկ վիճաբանութեանց պատճառ տուաւ յունարէն լրագրոյս մէջ. որոնք զօրաւոր փաստերով հերքեցին յառաջ բերուած կարծեցեալ իրաւունքները :

Իմ առաջին մտախոհութիւններս Արեւելքի մէջ :

Այս վերնագրով դաղղիարէն փոքրիկ տետրակ մի հրատարակուեցաւ քաղաքիս մէջ, որ զանազան բանաստեղծական դեղեցիկ ոտանաւորներ կը պարունակէ. և որուն հեղինակն է Իզմիրի դաղղիացի պատուաւոր ուսուցիչներէն մէկը, մօսիւ Լէանար Քալէ :

—Մէս երեսին մէջ սխալմամբ դրուեցաւ թէ «դերա. Ջալալեանց արքեպիսկոպոսը այսօր՝ որ է չաբաթ, մեկնած պիտի ըլլայ Աղէքսանդրիայէն»։ Ն. Սրբազնութիւնը ամսոյս 5ին ճամբայ ելեր է Ս. Երուսաղէմ երթալու : Եւ մեկնելու օրը՝ Աղէքսանդրիոյ բարեպաշտ ժողովուրդը սրդիական սիրոյ, յարգանաց և շնորհակալութեան ուղերձ մի մատուցեր է յիշեալ մեծատիճան հոգևոր հովուին՝ վասն զանազան հոգևոր մխիթարութեանց՝ զորս ընդուներ են 'ի Ն. Սրբազնութենէն : Այս ուղերձին օրինակը մեր յաջորդ թուովը պիտի հրատարակեմք :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Բամպակը քիչմը թուլ է, և այս շաբթու 1600 հակ վաճառեցաւ. Սօպուճան 580էն մինչև 592ի, Քրքաղաճը՝ 570էն 578ի և Ճատանան 540էն մինչև 555ի կենդինարը՝ ըստ տեսակին :

Աֆիոնին այժմեան դինը 295ղուրուշէ չէքին. և յորմէ հետէ մեծ վաճառատուն մի այս դինով 50—60 կողով Ամերիկայի համար ծախու առաւ, նոր փոփոխութիւն մի չեղաւ յիշեալ դնոյն. որ հաստատ է առայժմ։ Մեր վաճառականաց մէջ միայն 60 կողով աֆիոն կը դանուի : Տորոնը հանդարտութեան մէջ է և թէպէտ այսօրուան դինը 380—400 ղուրուշէ կենդինարը, սակայն անուանով միայն : Այս շաբթու 5000 կենդինար փալամուտ ծախուեցաւ 84էն 100 ղուրուշի ըստ տեսակին : Ընմոիքը շատ թուլեն :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ ԻԶՄԻՐԷՆ Ի ԴԱՍԱՊԱ

Այս երկաթուղոյն ընկերութիւնը կը ծանուցանէ հասարակութեան, թէ Պուռնովայի, Քորտելիոյի, Մէնիմէնի եւ Մանիսայի կայարանաց սրճարանները զատ զատ վարձու պիտի տրուին անոնց՝ որ ամենէն բարձր գին մը պիտի վճարեն եւ միանգամայն երաշխաւոր մի պիտի ցուցընեն : Ընկերութիւնը՝ հաւասար գին վճարողաց մէջ նախամեծար պիտի համարի այն անձինքը՝ որոնք նոյն սրճարանաց քով կը բնակին : Ով որ կուզէ, կրնայ երթալ Պասմախանէի կայարանը եւ այս գործոյն վրայօք խօսակցիլ :

ՀԻԻԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ԳԵՂԱՀԱՏՔ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ

ԶԴԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ

Մարդոյս կղզային դրութեան (տիպիկ) շատ յոգնած ըլլալը սովորական թաց մըն է և կիներուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ դերդաստութիւնը վնասելի է յոյժ. վասն զի ուր դանելու է անոր գեղը։ — Մէկ դեղը այս է. քիչ խմէ դինի, գարեջուր, և ոգելից ըմպելիք. և աւելի աղէկ կըլլայ որ բոլորովին հեռանաս ասոնցմէ, և ամենևին չխմես. նմանապէս խահվէ մի խմեր, և անոր տեղ թեթև թէյով (չայ) գոհ եղիր : Կարելի եղածին չափ մանկուր օդ ծծէ, ամեն գիշեր իմ դեղահատերէս երեք կամ չորս հաբ ըլլէ շատ մը կեր և համեմունքէ (տուշտ) հեռի կեցիր : Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշդութեամբ 'ի գործ դնելու ըլլաս՝ միտքդ շատով պիտի հանգստանայ, մարմնդ առողջ պիտի ըլլայ և պիտի մոռնաս թէ կղզաց շարժումն ունեցար :

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԻԿԱՄԱՆՑ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ թէ կղզանքը չափն աւելի ջրալից կըլլան կամ բուսական չեն ըլլար, թէ քարը կամ աւազը երիկամանց կը հասնին կամ թէ ասոնց մէջ ցաւեր կը գոյանան մէջքին համապատասխանած մասը։ Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հոլլօուէի դեղահատերը աւնուլ տպեալ հրահանգաց համեմատ և անոր սպեղանիովը շրջել երիկամանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը։ Այս դարմանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, այնինչ ուրիշ դեղերը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան :

ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԱՒՐՈՒԻԼԸ

Ո՛ր և է դեղ մի չկրնար 'ստամոքսի զօրութիւնը նորոգել և աղէկցնել զայն շատով՝ ինչպէս այս դեղահատերը. որոնք անարբեխաւանութենէ կամ վատթար կերակուրէ պատճառուած բոլոր թերթ կութիւնը սա կվանեն և կը հանին 'ի լեարդն (էրբա ճէյէր), որուն գործողութիւնը կը կարգադրեն. ջիղերու սաստիկ ձգտաս (սպազմ) դեպքերու մէջ սքանչելի ներգործութիւն մի ունի և լեարդի ու ստամոքսի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ :

ԲՈՐԲՈՔՈՒՄՆ ԹՈՔԱՌԱՋԻՑ (դրէնէրդ) ՀԱՆԴ ԵՒ ՀԱՐԲՈՒՂԽ

Շնչաւորութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է : Ասոնց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջին նշանները կրնան միշտ կարգադրուիլ Հոլլօուէի հաչակաւոր դեղահատից միջոցաւ : Ասոնք շատով կը դարմանեն արեան ուր և է առժամանակեայ անշարժութիւնը, կը թեթևցնեն խցուած ընչերակները, կը բարեխառնեն ընչաւորութեան սաստիկ արագութիւնը և կարողութիւն կուտան ընչափողին ու թոքերուն դիւրութեամբ ու կանոնաւորապէս գործելու : Այս դեղահատերը՝ իրենց մաքրողական զօրութեամբը կը սրբեն արիւնը ամեն աղտեղութիւններէ, և այն եղանակաւ կը զօրացնեն զդրութիւնը (տիպիկ) ընդդէմ ծիւրական ախտի, ընչարգելութեան, և ուրիշ թոքային տկարութեանց :

ՏԿԱՐԱՑԵԱԼ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԲԱՂԿԱՑՈՒԹԻՒՆՔ

Տկարութեան, թուլութեան և ջղացաւութեան դեպքերու մէջ, որոնք սր և է բնական կամ գերբնական չափազանցութենէ յառաջ եկած են, այս դեղահատից այլայլիչ և նորոգիչ ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է. քանզի մարսողութիւնը կը վերահաստատէ, մարմնոյն ամեն հիւթոց թափումը կը կանոնաւորէ, ջղային դրութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարդարէ և դերջապէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ :

Հոլլօուէի դեղահատերը ամենէն օգտակար դեղերն են հետևեալ հիւանդութեանց համար :

Շնչարգելութիւն,	Ցօդացաւութիւն,	Թոքացաւութիւն,
Մախձային ախտ,	Տեսաւեսութիւն,	Ցաւք որովայնի,
Խիթ (տանջք),	Ջրդողութիւն,	Միզարգելութիւն,
Հարբուղխ,	Անմարսողութիւնք,	Թարբոքումն,
Ծիւրական ախտ,	Դալուկն,	Ախտք ընդերաց,
Թանչ (դիսենտրէ),	Բաբախիւն սրտի,	Անկանոնութիւնք կանանց,
Խոյլ պարանոցի,	Քար կամ խիճ միզանոցի,	
Վերնատութիւն,		Մորթային հիւանդութիւնք
Լերդի հիւանդութիւնք	Գլխացաւութիւն,	
Փողացաւ,	Ափրոդիտեան ախտք,	Խցողութիւնք :

Այս դեղահատերը, որ կը շինուին Հոլլօուէ բժշկին անձնական վերատեսչութեամբը, կը վաճառին իւր գործարանը 'ի Լոնտոն, Սթրէնտ կոչուած թաղը թիւ 244, 'ի դին 1 և 1 1/2 շըլինի, 2 3/4 և 4 1/2 շըլինի տուփը, ըստ մեծութեան տփոց :

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,
Գ.—Լաս Գ. Պալէաղարեան :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ